

У ході встановлення ЗПЗ передбачається розв'язання проблем синтаксичної неоднозначності, а також усунення граматичної омонимії, яка залишилась після АМА.

Література

1. Аполлонская Т. А., Марашлец Е. Ф., Попескул А. Н. Устранение омонимии при АПТ // Инженерная лингвистика и оптимизация преподавания иностранных языков в вузе. – Л.: ЛГПИ, 1983. – С. 92–102.
2. Бугаков О. В. Зони прийменникових зв'язків у синтаксичній структурі українського речення // Мовознавство. – 2005. – № 5. – С. 75–87.
3. Бугаков О. В., Грязнухина Т. О., Рабулець О. Г. Формування прийменникових текстозорієнтованих реляційних баз даних на корпусі українських текстів // MegaLing 2005 Прикладная лингвистика в поиске новых путей. Материалы международной конференции. 27 июня – 2 июля 2005 Крым, Меганом. – ТНУ им. В. И. Вернадского, Симферополь, 2005. – С. 19–20.
4. Грязнухина Т. А. Анализ предложных связей в научном тексте. – К.: Наукова думка, 1985. – 148 с.
5. Синтаксический анализ научного текста на ЭВМ / Под ред. Т. А. Грязнухиной. – К.: Наукова думка, 1999. – С. 31–32.

*Н. Ерреро Бікус**

Київський національний лінгвістичний університет (Київ)
УДК81'322.5–6

АНАЛІЗ І СИНТЕЗ ПЕРФЕКТНИХ ФОРМ АНГЛІЙСЬКОГО ДІЄСЛОВА АКТИВНОГО СТАНУ

The paper focuses on the creation rules of perfect forms for determining paradigmatic classes of English verbs. The material is based on the English-Ukrainian dictionary of the second level provided by the Computational Linguistics laboratory. Had been used the paradigm of English verb, the created program characterizes with division word-change forms into paradigmatic classes of regular (12) and irregular verbs (56). It encapsulates the automatic analysis of perfect forms in the input text and the automatic synthesis of verbs had been taken into account main methods of verb expression.

Відомо, що англійське дієслово характеризується складною і розгалуженою системою словозмінних форм, яка становить значні труднощі для тих, хто вивчає англійську мову. Ця розгалуженість спричинена не так кількістю граматичних категорій, що в англійській мові не більша, ніж в інших індоєвропейських мовах, як специфічним співвідношенням граматичних категорій і засобів їх вираження.

Об'єктом дослідження в роботі є система дієслівних словозмінних форм англійської мови. **Предметом дослідження** – перфектний (доконаний) час англійської мови, правила утворення перфектних форм активного стану. Вибірка дієслів здійснена на основі англо-українського словника II рівня, розробленого в лабораторії комп'ютерної лінгвістики Київського національного лінгвістичного університету. **Мета дослідження** полягає у створенні програми, яка розпізнаватиме в тексті та синтезуватиме перфектні форми дієслів англійської мови.

Перфектні (доконані) часи позначають дії, що закінчилися раніше певного моменту в теперішньому (the Non-Past Perfect) чи минулому (the Past Perfect) і, як правило, пов'язані з цим моментом. Ці часи вважаються вторинними, оскільки виражають дію не саму по собі, а у співвіднесеності з якимось наступним моментом або дією. Доконані часи мають форму активного й пасивного стану, але в нашому дослідженні розглянуто лише дієслова активного стану.

Перфектні часи утворюються з відповідних неозначених часів допоміжного дієслова to have (в Non-Past Perfect (теперішній час) — have, has, це дієслово, яке використовується для утворення аналітичних форм дієслова; в Past Perfect (минулий час) — had) та дієприкметника минулого часу (Past Participle) основного дієслова. В англійській мові Non-Past Perfect ще називають Present Perfect на позначення теперішнього часу, проте майбутнього часу немає, є тільки форми вираження майбутнього часу. Дієслівна парадигма (ДП) — система словозмінних форм дієслова, що виражають граматичні категорії фінитності, способу, стану, часу, числа і особи [1: 13]. ДП в англійській мові досить складна і розгалужена, але точна кількість форм, що її утворюють, залишається

* © Н. Ерреро Бікус, 2006

невизначеною: вона залежить від трактування як граматичних категорій, так і поняття словозмінної форми. ДП притаманні такі риси:

1. Словозмінна форма повинна мати властивий тільки їй спосіб вираження, тобто свій набір елементів (включаючи питальний і окличний знаки).
2. ДП включає синтетичні й аналітичні форми.
3. Кожна форма може мати інваріант, регулярні й нерегулярні варіанти.
4. Непрямі способи словозмінними формами не вважаються, отже, в ДП не включаються.
5. Англійське дієслово не має словозмінних форм майбутнього часу й майбутнього в минулому.
6. Герундій об'єднується з дієприкметником у групу інгових форм.
7. Неособові форми можуть бути заперечними.
8. ДП має дві периферійні підсистеми: одна включає застарілі форми 2-ої особи однини і псевдопасивні форми дієслів руху, друга — *get*-пасив, що активно утверджується в мові.
9. Емфатичні форми з неповною інверсією є словозмінними і включаються у ДП.

Числення варіантів форм Perfect Active Tense. Нерегулярними варіантами є зміни втілення форми, яка залежить від індивідуальної вимови мовця. Регулярні ж варіанти форм визначаються за диференційними ознаками (ДО) п'яти видів:

ДО-1. Варіанти частки *not*, їх п'ять: *not, n't, nt, n, na* — і всі вони регулярні. Другий, четвертий варіанти *not* пишуться разом з допоміжним дієсловом.

У ряді випадків допоміжне дієслово, зливається з *not* і перетворюється в *ain't, hain't* або *ent*, що збільшує кількість варіантів заперечної форми, проте такі варіанти маловживані. В роботі використано основні варіанти заперечної форми, які є найчастотніми: *have not, haven't, has not, hasn't, had not, hadn't*.

ДО-2. Варіанти допоміжного дієслова. В неминувому часі дієслово *have* має варіанти *'ave, av, a, 've, hev, haf'*; форма *has* має варіанти *'s, 'as, hath*; у минулому часі *had* має варіанти *'d, 'ad*. В алгоритм включені такі частотні форми, як *'ve, 'd*, і відповідно заперечні форми *'not, 've not, 'd not*.

ДО-3. Варіанти основного дієслова. Ряд дієслів утворюють Participle II двома способами: *born i borne, proved i proven, dreamt i dreamed* і т. ін.

ДО-4. Перестановка елементів форми. Найчастіше трапляється перестановка *not* в питально-заперечній формі, як наприклад, в формі 148.

ДО-5. Зміна кількості елементів форми. Воно досягається опусканням допоміжного дієслова або частки. ДО-6. В деяких випадках перфектні часи утворюються за допомогою *have got*, а не *have*, що призводить до збільшення варіантів цих форм.

Як і при будь-якому численні, при численні регулярних варіантів спостерігається надлишковість: обчислюються варіанти, теоретично можливі, але не ті, що реалізуються. Тому кількість варіантів значна і не всяка форма супроводжується формами [2: 13–28]. Ураховавши це, для початку були введені основні ДО — ДО-1, ДО-2, ДО-3, щоб уникнути надлишковості форм.

Правила утворення Past Participle регулярних і нерегулярних дієслів. Загальна кількість досліджуваних дієслів у англо-українському словнику II рівня — 795 (з варіантами форм становить 808 дієслів), з них 634 правильних і 161 неправильних дієслів.

Як відомо, в англійській мові розрізняють регулярні і нерегулярні дієслова. Регулярні дієслова — це правильні дієслова, які утворюються за правилами. Нерегулярні дієслова (їх ще називають неправильними) утворюються не за правилами регулярних.

Парадигматичні класи регулярних і нерегулярних дієслів за правилами утворення Past Participle. На основі вже створених правил утворення Past Participle були виділені парадигматичні класи для регулярних та нерегулярних дієслів. Таким чином, нараховується 56 парадигматичних класів нерегулярних дієслів і 12 парадигматичних класів регулярних дієслів.

Алгоритми автоматичного аналізу та синтезу мовної одиниці (дієслова). Алгоритм синтезу дієслова враховує всі основні форми вираження перфектного часу: стверджувальну, заперечну (з повною і скороченою формами допоміжного дієслова *have not, haven't, has not, hasn't, had not, hadn't*), питальну, питально-заперечну (з повною і скороченою формами допоміжного дієслова) та емфатичну форми. Алгоритм при синтезі не видає варіанти форм *'s, 've, 'd, 's not, 've not, 'd not* з метою показати загальні правила утворення перфектного часу англійського дієслова активного стану.

Удосконалення програми можливо через урахування всіх ДО: 1) варіантів форм допоміжного дієслова ('ave, av, a, 've, hev, haf; 'as, haith); 2) варіантів частки not (ain't, hain't ent); 3) способів утворення перфектного часу за допомогою have (has) got.

Таким чином, програма створювалася на основі статистичних розрахунків про вживання того чи іншого варіанта форми і може стати у пригоді тому, хто має на меті вивчення англійської мови.

Література

1. Дворжецкая М. П., Перебийнос В. И. Методические рекомендации по изучению системных и функциональных характеристик словоизменительных форм английского глагола (Perfect Tenses Active). Выпуск 4. — Львов, 1995. — С. 13–28.
2. Міліх Н. Г., Перебийніс В. С., Рукіна Е. П. Морфологія англійського дієслова. — К.: Либідь, 1995. — С. 13.

Я. Чаварга*

(Ужгород)

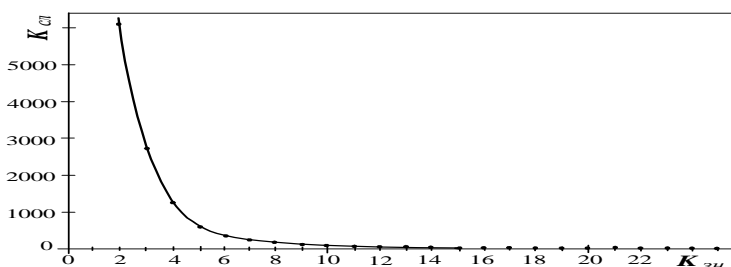
УДК 81'322.344

СЕМАНТИЧНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ПРИКМЕТНИКІВ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

The article deals with the exponential dependence of the quantity of polysemantic adjectives in Modern English on the quantity of their meanings. The concrete form of this exponent is found and its linguistic interpretation is given. Three semantic potentials of English polysemantic adjectives are distinguished on the basis of our investigations: the usual, the increased and the high potential of creating new meanings.

Загальновідомо, що семантичний обсяг слова та кількість слів із певним числом значень, зафіксованих у словнику статистично пов'язані: найбільшу частку в ньому складають однозначні слова, далі йдуть (у порядку спадання частот) слова з двома, трьома і т. ін. значеннями. Такий розподіл є універсальною квантитативно-системною характеристикою полісемії природних мов. Вищезгадану статистичну залежність підтверджують і результати нашого дослідження, графічне зображення яких показано на рис. 1:

Рисунок 1. Залежність кількості прикметників від кількості значень.

За зовнішнім виглядом крива на рис. 1 нагадує відомий у математиці тип кривих, які називаються експонентами й описуються формулою:

$$y = a \cdot e^{-bx} \quad (1)$$

де для нашого випадку y – кількість слів ($K_{сл}$ на графіку),
 x – ступінь полісемічності ($K_{зн}$ на графіку),
 a – константа, що визначає масштаб по осі y , точку перетину кривої з віссю y ,
 b – константа, що задає крутизну експоненти,
 e – основа натурального логарифму ($e \approx 2,718$).

* © Я. Чаварга, 2006